

OSMANI

V 16.stol. so bili kljub vse močnejši perzijski državi še naprej najpomembnejša sila v Zahodni Aziji; 1514 osmanski sultan **Selim I.** napade Perzijo; ti se jim umikajo, vendar jih Osmani končno premagajo pri Čaldarinu; kasneje Turki zavzamejo še Sirijo in Egipt, kjer zrušijo oblast Mamelukov, s katerimi so tekmovali za prevlado v muslimanskem svetu; po zavzetju meke in medine se Selim I. razglasi za kalifa (verski poglavar muslimanov), podvoji velikost Osmanske države in pod oblast spravi večino islamskega kalifata (razen Perzije in Mezopotamije), 1520 postane sultan **Sulejman Veličastni** – država doseže največji ozemeljski obseg in kulturni vrhunec; je odličen voditelj, zakonodajalec in zaščitnik umetnosti; bitka pri Mohaču – Turki pregazijo Ogrsko in oblegajo Dunaj; preženejo viteze z Rodosa ter opustošijo francosko, špansko in italijansko obalo; te zmage so bile mogoče predvsem zaradi boljšega orožja, finančne organizacije vojske in discipline; dolge vojne s Safavidi in HBS jih močno izčrpajo, inflacija ter naraščanje prebivalstva, nesposobni sultani pa povzročijo krizo turške države; kmalu po smrti Sulejmana se začne osmanski imperij zmanjševati; prve odcepitve v Jemnu; poraz doživijo tudi v pomorski bitki pri Lepantu;

Murad III.; zapleta se v rodbinske spopade; politična nestabilnost raste; janičarji se zaradi izgubljenega sultanovega ugleda razvijejo v samostojno silo in postanejo neobvladljivi; vezir Paši – dvor mu dodeli številna pooblastila, da bi izvedel državne reforme, s katerimi začasno okrepi centralno upravo; začne boj proti korupciji; ponovna kontrola nad janičarji; v naslednjih letih Turki ponovno oblegajo Dunaj, vendar jih poljsko-cesarska vojska stre; 1699 so z mirom v Sremskih Karlovcih morali predati Madžarsko; prva pol.18.stol je znana pod imenom '**Čas tulipanov**', saj je sultan Ahmed III. Imel posebno nagnjenje do teh rož, val evropeizacije; obdobje pa je zaznamovano s tremi vojnama z Rusijo in spopadov s Perzijo; čas kulturnega razcveta!

-od osvojitve Konstantinopla do smrti Sulejmana preživljajo zlato dobo; kasneje nikoli več ni bilo tako; Istanbul postane središče mednarodne trgovine, imperij je bil trden z udarno vojsko (sprva le Turki), nato pa se okrepi s sužnji podjarmljenih narodov, ki so jih vzgojili v vojake – sistem krvnega davka (devširma) – v Evropi se to imenuje janičarstvo; krščanski podložniki so morali plačevati še davke; imperij je temeljil na vojaški organizaciji; sultan je imel neomejeno oblast; za njimi so bili vojaki (askeri), sem so spadali tudi spahiji (fevdalci) in upravni, sodni veljaki, večino prebivalstva so predstavljali podložniki; gospodarstvo je temeljilo na zemlji in z njo je razpolagal sultan, manjši del obdrži, večji pa dal v obdelavo spahijem in uradnikom – ti razdelijo zemljo na podložniške kmetijske enote – obdeluje jo krščanska raja (baština), muslimanska raja (čiftluk), kjer so bile dajatve manjše kot pri baštini.

Umetnost: predvsem arhitektura- delno podedovana po Bizancu, a razvije svoj slog (arhitekt Sinan) – avtor medres, hamamov, mošej – Most na Drini; po sedemletni gradnji dokončajo Modro mošejo sultana Ahmeda s kvadratnim tlorisom, kupolami in minareti (prinesla naj bi mu nesmrtnost); vrhunec doseže v keramiki s cvetnimi vzorci, s katero so krasili palače in mošeje; preproge, orožje; umetnost pečatnikov, kaligrafije; zablesti pesništvo, ki nadaljuje bogato arabsko tradicijo; vsi tri jeziki: arabščina, turščina in perziščina; vsesplošen razcvet kulture, književnosti in zgodovinarstva (pesniki Baki, Sufuli ter ZGO: Pečevi Kodži Beg)